

Spis treści

Przedmowa	5
Przedmowa do wydania francuskiego	32
Ujęcie ogólne	37
Człowiek i przestrzeń w Ameryce Łacińskiej	37
Środowisko naturalne	49
Rozmieszczenie wielkich jednostek strukturalnych Ameryki Łacińskiej	49
Tarcze i ich pokrywa osadowa	50
Tarcza brazylijska 50. Tarcza gujańska 54. Płaskowyż Patagonii 54.	
Wielkie równiny aluwialne i baseny sedymentacyjne	55
Górskie łańcuchy południowoamerykańskie i archipelagi wysp	57
Andy 57. Pasma górskie środkowoamerykańskie 64. Łuki Antyli 65.	
Ogólna cyrkulacja atmosferyczna	69
Obszary powstawania wyżów	69
Ocean Spokojny 69. Ocean Atlantyczny 71.	
Kontynentalizm i klimatotwórcza rola czynników geograficznych	71
Wybrzeża 72. Cyklony tropikalne 72. Anomalie i nieregularności 73. Strefa podzwrotnikowa i umiarkowana półkuli południowej 74.	
Typy środowisk naturalnych w Ameryce Łacińskiej	75
Wilgotne lasy równikowe	76
Środowiska naturalne w strefie klimatu równikowego	76

Regiony klimatów pasatowych 81.	
Lasy, sawanny i półpustynie krzewiaste	83
Lasy podrównikowe i zwrotnikowe zrzucające liście 84.	
Llanos 86. Suche lasy międzyzwrotnikowe 86.	
Pustynie i półpustynie	88
Góry obszaru międzyzwrotnikowego	89
Zbocza w obszarach o klimacie równikowym i zwrotniko- wym z krótką porą suchą 91. Zbocza i wysokogórskie kot- liny w klimacie z długą porą suchą 92.	
Środowiska naturalne strefy klimatycznej umiarkowanej i sub- antarktycznej	93
Pacyficzne zbocza Andów 94. Atlantyckie zbocza Andów 97.	

Zaludnienie i zasiedlenie terytorium latynoamerykańskiego 99

Etapy zaludnienia	100
Początki	100
Podbój kolonialny	103
Revolucja techniczna a Ameryka Łacińska	107
Wzrost demograficzny	109
Wielki wzrost liczby urodzeń	110
Spadek umieralności	112
Wielkie ogniska zaludnienia i ich dynamika	116
Dwa wielkie ogniska indiańskie	116
Wyspy Karaibskie	119
Nadbrzeżna Brazylia	119
La Plata	120

Zasiedlenie terytorium i zagospodarowanie rolnicze 122

Miejsce rolnictwa w gospodarce kraju	122
Środowiskowe ograniczenia rolniczego zasiedlenia terytorium	127
Formy własności i dzierżawy ziemi a systemy rolnicze	136
W epoce przedkolumbijskiej	136
W epoce kolonialnej	137
Ewolucja współczesna	140
Wpływ różnych typów gospodarstw na krajobraz wsi	146

Małe gospodarstwa 149

Znaczenie małych gospodarstw	149
Małe gospodarstwa w systemie bezpośredniego użytkowania ziemi	153
Wspólnoty ludności tubylczej	154
Geneza wspólnot 154. Peryferyjność i duża gęstość zalud- nienia 156. Wspólnoty a indywidualne systemy użytkowania ziemi 157. Gospodarka zamknięta 160.	

Sektory drobnych niezależnych rolników	162
Różnorodność położenia geograficznego sektorów 163. Kolonizacja ziem klimatu równikowego 166. Drobni chłopci ziem klimatów pozazwrotnikowych 167. Systemy uprawy 168. Produkcja a gospodarka zależna 170.	
Dzierżawy w systemie pośredniego użytkowania ziemi	171
Powiązania prawne i społeczne	171
Systemy rolnicze dzierżawców	173
Powolne zanikanie kolonatu	175
Wielkie gospodarstwo	178
Tradycyjne latyfundium i jego systemy gospodarcze	178
Plantacje	181
Plantacje kawy i kakao	182
Plantacje bawełny, sisalu i orzachy	185
Plantacje bananowców i palm	187
Wielkie domeny hodowli tropikalnej	188
Gospodarka intensywna	190
Plantacje trzciny cukrowej	190
Inne plantacje nawadniane	192
Typy przedsiębiorstw w systemie gospodarki intensywnej obszarów klimatów pozazwrotnikowych	193
Produkcja alimentacyjna a produkcja eksportowa	195
Reformy rolne i ich konsekwencje geograficzne	197
Kraje, w których nie nastąpiły poważniejsze zmiany	198
Osadnictwo i postęp rolnictwa	198
Rewolucje agrarne nie doprowadzone do końca	201
Ustawodawstwo	201
Wprowadzenie w życie postanowień prawnych	202
Zakres przemian strukturalnych	202
Nowe reformy rolne: Peru i Chile	204
Peru	204
Skutki	205
Chile	206
Uspołecznienie rolnictwa na Kubie	207
Wnioski	209
Etapy uprzemysłowienia i urbanizacji w Ameryce Łacińskiej	211
Formowanie się państw, wzrost eksportu i jego konsekwencje w XIX w.	214
Rozwój systemu gospodarczego opartego na eksporcie produktów podstawowych	216

Ogólne konsekwencje umacniania się systemu	218
Utrwalanie się zależności 218. Formy urbanizacji 221.	
Masowa penetracja zagranicznych kapitałów: organizowanie infrastruktury i początki uprzemysłowienia	223
Różnice i podobieństwa między krajami	228
Uprzemysłowienie i urbanizacja w XX w.	230
Ewolucja systemu eksportu produktów podstawowych	232
Wzrost i zróżnicowanie produkcji górniczej 233. Fluktuacje systemu eksportu produktów podstawowych w XX w. 242.	
Specyficzne metody uprzemysłowienia Ameryki Łacińskiej w XX w.	244
Rozwój produkcji przemysłowej 245. Rola kapitałów zagranicznych 247. Problem inwestycji podstawowych 252.	
Rozwój działalności usługowej na wyższym poziomie a problem nowych form dominacji	254
Wzrost miast w XX w.	257
Rozwój form działalności miast 258. Migracje 260. Rozwarstwienie społeczne i jego wpływ na rozwój miast 262.	
Przemysł, handel zagraniczny i miasta w Ameryce Łacińskiej	264
Nierówny rozwój przemysłu w Ameryce Łacińskiej	265
Bogactwa naturalne, przemysł wydobywczy, energetyka i przemysł podstawowy w Ameryce Łacińskiej	267
Wydobywcze ropy naftowej, rafinerie 267. Produkcja energii elektrycznej 270. Rudy i hutnictwo żelaza 272. Rudy metali nieżelaznych i ich hutnictwo 274.	
Nierównomierny rozwój przemysłu dóbr użytkowych i konsumpcyjnych w Ameryce Łacińskiej	277
Charakter i początki przemysłu 278. Kapitały zagraniczne, typy przedsiębiorstw i zakładów, problem monopolu 281.	
Struktura przemysłu w poszczególnych krajach Ameryki Łacińskiej 285.	
Formy handlu zagranicznego w krajach Ameryki Łacińskiej	290
Wielkość i struktura handlu zagranicznego	291
Tendencje w handlu krajów Ameryki Łacińskiej	294
Miasta i stopień urbanizacji Ameryki Łacińskiej	299
Dane dotyczące urbanizacji	300
Położenie miast a stopień urbanizacji krajów	305
Hegemonia krajowych metropolii 307. Typy funkcjonalne miast 310.	
Struktura przestrzenna wielkich miast	314
Ewolucja dzielnic śródmiejskiej w wielkich miastach 315.	
Ewolucja dzielnic zamieszkałych przez ludzi bogatych 316.	
Typy samowolnej zabudowy mieszkaniowej 316.	

Wnioski ogólne	319
Kraje Ameryki Łacińskiej	322
Ameryka Południowa klimatów pozazwrotnikowych	322
Argentyna	324
Omówienie ogólne	324
Znamienne rysy środowiska naturalnego	325
Od Andów do Pampy: etapy zasiedlenia obszaru	328
Od Pampy do Andów, etapy zagospodarowania	330
Budowa Argentyny uprzemysłowionej	335
Niepewności i sprzeczności kraju będącego u progu rozwoju	339
Regiony Argentyny	349
Regiony nad środkową Parana. Podzwrotnikowy argentyński Północny Wschód	352
Subandyjska północna Argentyna	360
Tucumán, kryzys gospodarczy, perspektywy rozwoju	364
Prowincja graniczna: Santiago del Estero	367
Gorąca północ: skomplikowany region w toku przemian	368
Oazy „konfetti” Andów Środkowych	370
Przedgórze Cuyo (Mendoza-San Juan)	371
Patagonia	375
Zespół Pampy	380
Produkcja rolna	381
Struktura własności ziemi	386
Sieć miejska Pampy	388
Buenos Aires i argentyńskie dysproporcje	394
Urugwaj	398
Zasiedlenie terytorium i organizacja przestrzeni	401
Strefa hodowli	401
Równina rzeki Urugwaj	404
Strefa południowa	405
Montevideo	406
Stosunki wewnętrzne	408
Wymiana międzyregionalna	408
Niezhierarchizowana sieć miast	409
Handel zagraniczny	411
Chile	414
Śródziemnomorskie „Chile kolonialne”	417
Region metropolitalny	417

Hipertrofia stolicy 417. Wybrzeże Chile 421. Region intensywnego rolnictwa 433.	
Dolina Środkowochilijska	433
Concepción, enklawa przemysłowa	425
Kordylera Nadbrzeżna — masyw górski wyjąłowany i marginesowy	427
Norte Chico (Mała Północ) kraina dziesięciu tysięcy kopaliń	428
Nowe Chile	430
Pustynia północna: cykle wydobywania górnictwa i brak stabilności demograficznej	431
Andy 433. Pustynia 434. Miasta wybrzeża 435.	
Chile południowe	436
Region Granicy i Jezior 436. Chilijskie „Morze Śródziemne” 439. Południowe „wyspy” prowincji Aisen i Magallanes 440.	
Gospodarka chilijska	442
Opóźnienie gospodarcze i jego geneza	442
Problemy demograficzne i gospodarcze	444
Ludność młoda, przyciągana przez miasta 444. Niska wydajność rolnictwa 445. Udział państwa w trudnym rozwoju przemysłu 447. Kraj — monoeksporter miedzi 448.	
Wnioski	450
Ameryka Południowa strefy międzyzwrotnikowej	454
Kraje andyjskie	457
Miejsce i rola Andów w różnych krajach	458
Państwa „średnie”, zrodzone z rozpadu imperium hiszpańskiego	462
Nierównomierne rozmieszczenie ludności, jej silny przyrost, wzrost liczby ludności miast	463
Boliwia	468
Świat Andów	470
Altiplano	470
Kordylera Zachodnia	471
Kordylera Wschodnia	472
Zasiedlenie i użytkowanie obszaru andyjskiego	473
Równiny i niskie płaskowyże na wschodzie	476
Niskie płaskowyże	476
Równiny aluwialne	476
Zasiedlenie terytorium	477
Boliwijskie problemy	480

Peru	484
Przegląd ogólny	484
Zagospodarowanie i powiązania regionalne	485
Środowiskowe uwarunkowania i ciężar kolonialnej przeszłości w organizacji przestrzeni	485
Wybrzeże i organizacja jego przestrzeni	487
Środowisko geograficzne 487. Oazy 489. Organizacja przestrzeni na wybrzeżu 491. Lima 495.	
Sierra	498
Środowisko geograficzne 498. Zagospodarowanie rolnicze 501. Górnictwo 504. Organizacja przestrzeni w Sierra 505.	
Peruwiańska Amazonia	507
Peru na drodze do rozwoju i gospodarczej niezależności	511
Wzrost demograficzny 512. Rolnictwo i jego przemiany 513. Państwowa kontrola środków produkcji 514. Przemysł 515. Handel zagraniczny i bilans płatności zagranicznych 516.	
Ekwador	519
Region nadbrzeżny (Costa)	520
Basen Guayas	521
Peryferyjne regiony basenu Guayas	523
Manabi	524
Esmeraldas	526
Dominacja Guayaquil	526
Wyspy Galápagos	529
Sierra	529
Środowisko andyjskie	529
Zaludnienie i zagospodarowanie terytorium	531
Kotliny	532
Organizacja sieci miejskiej Sierra	534
Oriente	536
Przemiany gospodarcze Ekwadoru w ostatnim czasie	537
Silny przyrost demograficzny	538
Modernizacja struktur rolnych	539
Postęp w rolnictwie, hodowli i rybołówstwie	540
Opóźnienie przemysłowe a odkrycie ropy naftowej	542
Handel zagraniczny	543
Wnioski	545
Kolumbia	546
Świat Andów	548
Budowa i rzeźba	548
Piętrowość klimatyczna	551

Regiony niskie	554
Równiny i wzgórza wybrzeży	554
Równiny wschodnie	556
Organizacja przestrzeni i zaludnienie	557
Ludność	558
Rozmieszczenie geograficzne ludności i główne jego cechy	560
Urbanizacja	562
Aspekty rolnictwa	565
Kopalnie i ropa naftowa	566
Scalanie przestrzeni	567
Kolumbia a świat	570

Wenezuela 571

Rozwój organizacji przestrzeni	572
XVIII—XIX w.: przestrzeń podzielona	572
Rola środowiska fizycznogeograficznego 572. Kolonizacja i jej następstwa 573.	
Wpływ wydobywania ropy naftowej na przekształcanie się przestrzeni	574
Centralizacja władzy 574. Polaryzacja przestrzeni 574. Migracje ludności 575.	
Przekształcanie struktury przestrzennej	575
Tendencje dośrodkowe 575. Tendencje odśrodkowe 577.	
Regiony	577
Regiony węzłowe zdominowane przez jedno miasto	579
Caracas 579. Region Maracaibo (stan Zulia) 582. Barquisimeto i północna część Andów 585.	
Regiony wielowęzłowe	586
San Cristóbal i Andy Południowe 586. Region centralny: Valencia, Maracay — w cieniu Caracas 588. Północny Wschód: Puerto la Cruz i Cumaná 590. Region Gujany: dolne Orinoko 592.	
Regiony jednorodne	595
Llanos i hodowla ekstensywna 595. Terytoria z ludnością indiańską: Gujana 596.	
Siła i słabość Wenezueli	597
Ludność Wenezueli 597. Produkcja 598. Pieniądz 600.	

Nadatlantycki obszar międzyzwrotnikowy 604

Paragwaj 604

Warunki fizycznogeograficzne	607
Klimat zwrotnikowy kontynentalny	607
Struktura podłoża obszaru pagórkowatego	610

Izolacja Paragwaju w centrum basenu La Plata	613
Przyczyny słabego rozwoju gospodarki paragwajskiej	615
Eksport oparty na eksploatacji lasów i na hodowli	616
Naturalna gospodarka rolna a uprawy towarowe	620
Granice uprzemysłowienia: przejawy słabości Paragwaju	625
Uwarunkowania historyczne	627
Obečne tendencje rozwojowe w gospodarce: modernizacja i ko-	
lonizacja	628
Opanowywanie przestrzeni kraju drogą kolonizacji	629
Początki modernizacji gospodarki	631
Brazylia	634
Wprowadzenie: Brazylia w 150 lat po uzyskaniu niepodległości .	634
Brazylia nadbrzeżna a wewnętrzna	636
Wstrząs spowodowany rewolucją przemysłową	640
Rozwój przemysłu 640. Kryzys rolnictwa 641. Nierówności	
społeczne 644. Migracje i urbanizacja 644. Nierówności re-	
gionalne 646. Typy regionów 649.	
Administracja i gospodarka regionalna	651
Podział na regiony 651. Interwencja władz państwowych	
a gospodarka regionalna 653.	
Region Południowy Wschód (Sudeste)	655
Region metropolitalny Rio de Janeiro	658
Od „miasta cudów” do wielkiego Rio de Janeiro 659. Roz-	
wój „poziomy i pionowy”, struktury miejskie 660. Funkcje	
regionu metropolitalnego 665. Trudności i przyszłość regio-	
nu metropolitalnego Rio de Janeiro 668.	
Strefa wpływów Rio de Janeiro: „stary region kawowy” i ma-	
sowy odpływ ze wsi	671
Stan Rio de Janeiro 673. Stan Espírito Santo 675.	
Stan Minas Gerais	677
Jednostki regionalne wnętrza stanu 679.	
Stan São Paulo	690
Środowisko geograficzne i zaludnienie 691. Rolnictwo stanu	
São Paulo 693. Przemysł stanu São Paulo 694. Bilans	
demograficzny 696. Region metropolitalny São Paulo 697.	
Regiony satelityczne metropolii 705. Wnętrze stanu São	
Paulo 709.	
Brazylijskie Południe (Sul)	710
Warunki środowiska naturalnego a zaludnienie	711
Bogactwo zasobów rolnictwa	714
Rozwój i rozmieszczenie przemysłu	715
Rozwój ludności a jednostki regionalne	718
Region metropolitalny Pôrto Alegre 719. Region przy-	
brzeżny i lagunowy. Centralna depresja (Rio Grande do	

Sul) 723. „Campanha” stanu Rio Grande do Sul oraz Missões 724. Płaskowyż i doliny północnego Rio Grande do Sul 724. Wschodnia część stanu Santa Catarina 726. Zachodnia część stanu Santa Catarina 726. Region metropolitalny Kurytyby i litoral Parany 727. Płaskowyż centralny Parany 728. Północna część Parany 728. Południowo-zachodnia i zachodnia część Parany 729.	
Brazylijski Północny-Wschód (Nordeste)	729
Środowisko naturalne i rozmieszczenie ludności	732
Bilans rolniczy i demograficzny	733
Problemy Nordeste i planowanie regionalne	736
Wschodnia część Nordeste	737
Strefy nadbrzeżne 738. <i>Brejos</i> i półsuche Agreste 738. <i>Sertão</i> 739. Miasta 740.	
Zachodnia część Nordeste	743
Południowa część Nordeste	744
Region metropolitalny Salvadoru 745.	
Środkowy Zachód (Centro-Oeste)	747
Krajobrazy i odosobnione ośrodki zaludnienia	749
Południowa część Goiás 751. Dystrykt Federalny: Brasília 752. Środkowa i północna część Goiás 754. Północna część Mato Grosso 755. Pantanal i południowa część Mato Grosso 756.	
Amazonia (Amazonas)	757
Świat Amazonii i bezludzie	758
Rozwój, nędza i zależność	760
Wschodnia Amazonia	762
Wschodnia część Pará 763. Zachodnia część Pará 764. Amapá 764.	
Amazonia Środkowa	764
Północna Amazonia	766
Południowo-zachodnia Amazonia	766
Brazylia. Wykaz ważniejszych skrótów	767

Gujana 769

Środowisko naturalne	770
Ludność	773
Zaludnienie i społeczeństwo wieloplemienne	773
Obszary rzadko zaludnione i przeludnione w Gujanach	777
Bardzo duży przyrost naturalny	781
Gospodarka	782
Gospodarka Gujany	783
Rolnictwo, rybołówstwo i leśnictwo 783. Górnictwo 787.	
Gospodarka Surinamu	789

Gospodarka Gujany Francuskiej	792
---	-----

Organizacja przestrzeni i region w Ameryce Łacińskiej 795

Czynniki organizacji przestrzeni	796
Ogrom kontynentu południowoamerykańskiego	796
Przeszkody, jakie stwarza środowisko naturalne	797
Głód siły roboczej	798
Rewolucja gospodarcza a organizacja przestrzeni	801
Przestrzeń wiejska w strefie klimatów gorących	802
Przestrzeń wiejska w południowych regionach strefy klimatu zwrotnikowego i podzwrotnikowego	806
Przestrzeń miejskie	807
Rozwój ośrodków miejskich 808. Dzielnice mieszkaniowe 809. Samowolna zabudowa mieszkaniowa 810. Dzielnice przemysłowe 811.	812
Regiony miejskie	814
Przestrzeń regionalne	814

Wnioski ogólne. Niezależność i integracja 819

Przemiany gospodarcze i społeczne	819
Ameryka Łacińska w poszukiwaniu jedności	829
Stowarzyszenie Wolnego Handlu Ameryki Łacińskiej (ALALC)	831
Wspólny Rynek Ameryki Środkowej (CACM)	832
Stowarzyszenie Karaibskie Wolnego Handlu (CARIFTA)	834
Sukcesy i porażki ALALC	835
Grupa Andyjska	839
Hamulce latynoamerykańskiej jedności	841

Bibliografia 844

Indeks nazw geograficznych 864